

FILOSOFIENS KVINNER, GLEMT ELLER GJEMT?

EN KRITIKK AV EILEEN HØGMANN DEHLIS
MASTERESSAY *HVOR BLE DET AV KVINNENE?*

Av Ruben Solér

Det er ikke mange kvinner i den vestlige filosofiske kanon, og tar man en titt på de aller fleste filosofihistoriske fag, vil man møte skikkelser som Aristoteles, Kant og Derrida, sjeldent Marie de Gournay, Hildegard av Bingen eller Harriet Taylor Mill. Eileen Høgmann Dehli undersøker i sitt masteressay «Hvor ble det av kvinnene?» et hypotetisk argument om at kvinners fravær i den vestlige filosofiske kanon skyldes at de historisk har levert faglige bidrag av for dårlig kvalitet. Dehli problematiserer dette gjennom en diskusjon rundt hva som av fagmiljøet regnes for å være filosofi, hva som regnes for å være *god* filosofi, og stiller spørsmålet om den filosofisk kanon, den vestlige sådan, er for snever, og om denne sneverheten skyldes grunnleggende sexistiske antagelser, knyttet opp til hvordan filosofiens egenart og verdi har vært oppfattet, og oppfattes. Dehli har delt opp teksten i fire deler, hvor de to hoveddelene, del 2 og 3, tar for seg to ulike aspekter ved problemstillingen. I del 1 foretar Dehli en historisk gjennomgang av filosofiens holdninger til og beskrivelser av kvinnen. Ikke overraskende er det gjennomgående synet at kvinnen i en eller annen form er underlegen mannen. Fra Aristoteles' kvinne som utgjør en uutviklet mann, til Kants sexistiske *non sequiteurs* har filosofihistorien skapt dårlige eksistensvilkår for kvinnelige filosofer. Dehli tar også opp et tema hun gjør sentralt: hva sjanger og form har å si for ekskluderingen av kvinner fra filosofien. I del 2 diskuterer hun hva god filosofi kan sies å være, og benytter seg av Karen J. Warrens definisjon av den vestlig filosofiske kanon som målestokk, noe som fungerer bra. Her kommer Dehli også inn på hvilken problematikk som ligger i en «gjenoppdagelse» av kvinnelige filosofer, og knytter dette opp til en diskusjon av filosofi og sjanger. Dette leder opp til del 3, hvor hun argumenterer for et videre filosofibegrep, med grunnlag i at ekskludering av kvinner hviler på en dårlig begrunnet, men dominant, oppfatning av hva god filosofi er. I del 4 får vi en oppsummering av oppgaven, og en konklusjon hvor Dehli peker ut muligheter for å løse noen av problemene hun tar opp.

Dehli begynner med å ta for seg det hun oppfatter som et metodisk problem ved utvelgelsesprosessen som i stor grad har blitt brukt ved vurdering av kvinners status som filosofer i tidligere historiske perioder. Gjennom Eileen O'Neill ser hun på to sentrale strategier, historisk rekonstruksjon og rasjonell rekonstruksjon. I den førstnevnte vil sentrale temaer og filosofer bli regnet som sådanne, hvis de ble det av sine samtidige. Rasjonell rekonstruksjon ser derimot på hvorvidt historiske arbeider av kvinner kan sies å ha påvirket filosofiske miljøer og retninger slik de er i vår egen tid. Dehli argumenterer her for at det er utelukkelsesmekanismer ved begge metoder som er diskuterbare, i og med at temaer som kjønnsantropologi, som engasjerte både menn og kvinner på 1600-tallet, ikke regnes som et sentralt filosofisk tema gitt historisk rekonstruksjon. Et annet problem ved dette kriteriet er at å bedømme hva som var sentrale temaer i en tid da kvinner var enda sterkere underrepresentert enn i dag, kanskje vil skje på den mannlige filosofens premiss. Hvis det først og fremst var menn som bedrev filosofi, og således definerte hva som var viktig filosofi, blir dette målestokken kvinners arbeider må settes opp mot. Rasjonell rekonstruksjon vil som sådan bli en redefinering av hva vi regner som filosofi overhodet, og denne problematikken faller derfor utenfor O'Neills prosjekt.

Dehli baserer seg på Warrens *An Unconventional History of Western Philosophy* i undersøkelsen av hvordan en omskrivning av vestlig filosofihistorie, og en reetablering av den vestlige filosofiske kanon, bedrives i dagens litteratur. Warrens strategi er å avgrense det hun anser som å være samlende trekk for den vestlige kanon, og å postulere at *god filosofi*, slik vi forstår det gjennom nettopp kanon, ville ha vært langt mer differensiert hvis kvinner hadde vært inkludert. Et problem ved Dehlis behandling av disse passasjene hos Warren, er at det ikke går klart frem nettopp hva tilføringen av kvinnelige filosofer har å si for kanons karakteristika. Det virker som denne forvirringen først og fremst oppstår ved en noe ukonsekvent begrepsbruk, hvor

den tradisjonelle mannlige kanon ikke alltid differensieres tydelig nok fra Warrens «ukonvensjonelle». I sin gjennomgang av hva Warren ser på som grunnleggende antagelser i den vestlige kanon, påpeker Dehli en gjennomgående trend hvor kvinner utdefineres gjennom mannlige definisjoner, spesielt gjennom definisjoner av rasjonalitet, essens og objektivisme/subjektivisme, hvor kvinner gjerne har blitt forbundet med det subjektive og mindre rasjonelle, mens mannen har fremstått som en rasjonell karakter med evne til objektivitet. Denne dualistiske forståelsen er tett knyttet opp til forestillingen om kvinnen som følelsesvesen, og Dehli trekker inn at forholdet følelser/fornuft slett ikke er uproblematisk i filosofien, og at slike differensieringer er viktige, og tydeligere vil komme til syne gjennom skrivningen av en ukonvensjonell kanon hvor kvinner inkluderes. Dette er for så vidt en relativt uproblematisk konklusjon, og selv om Dehli gjør et godt arbeide med å etablere en oversikt over både samtidsprosjektet innenfor feministisk orientert filosofi og den historiske bakgrunnen for hvorfor den i det hele tatt har blitt nødvendig, så hadde det vært fordelaktig om fagfeltet Dehli selv beveger seg i ble gitt en grundigere refleksiv undersøkelse.

I sin diskusjon av hvordan sjanger og form er med på å definere hva som kan kalles, og har blitt kalt, filosofi, gjør Dehli bruk av Cathrine Gardners' *Women Philosophers; Genre and the Boundaries of Philosophy*. Her forsøker Dehli å sammenføre ekskludering av kvinner som kvinner med ekskludering av kvinneproduserte verk som tilhørende en «ikke-filosofisk» sjanger. Et viktig moment for Dehli er Gardners tese om at privatsfæren, som tilknyttet hjemmet og det feminine, ikke blir ansett som viktig i vestlig moralfilosofi. Den «dominerende modellen» i moralfilosofi innehar derimot i stor grad mange av de samme karakteristikkene som Warren tilskriver den vestlig-filosofiske kanon som sådan. Det sosiologiske tilsnittet i denne analysen av den dominante modellen innenfor moralfilosofien, avdekker den som en partisk og interessebasert modell, og Dehli trekker derfor også dens påståtte vitenskapelighet i tvil. En annen slutning Dehli trekker er at denne modellen nettopp kan påberope seg nøytralitet og objektivitet fordi det tilsynelatende ikke eksisterer alternativer, noe som i stor grad skyldes en kategorisk nedvurdering av interesseområder der kvinner dominerer – tradisjonelt hjem og omsorg. Dehli bringer her inn Gardners problematisering av hva denne «riktige» måten å bedrive moralfilosofi på har å si for det formmessige ved tekstene den kommer til uttrykk i. *Sociology of Scientific Knowledge*-programmet kommer til minnet her, og det hadde vært interessant å se Dehli være mer eksplisitt om sitt faglige standpunkt, men

i et aktivt samspill med litteraturen makter hun allikevel å konstruere en klar metodologi

Videre trekker hun på at visse kriterier, som upartiskhet og universalitet, fordrer bestemte teknikker. Hun kunne gjerne trukket dette lenger ved å undersøke om ikke det er mulig å eksplisere forholdet mellom kriteriene, og se om det er mulig å lokalisere en mulig instrumentell bevegelse for utvelgelsen av disse. Hvis dette også fører til at kvinner faller utenfor, i og med at disse gjerne benyttet seg av andre sjangre enn den filosofiske avhandlingen, er det kanskje pertinent å stille spørsmålet om en sosialkonstruktivistisk undersøkelse ville kunne belyse temaet nærmere.

Brevet, som en intim og privat formidlingsteknikk, ble på 1700-tallet benyttet mye av eldre kvinner for å gi råd til yngre kvinner. Dehli argumenterer for at nettopp dette er en grunn til at kvinners brev, hvis innhold er filosofisk holdbart om sett gjennom en mer inkluderende optikk, tilsynelatende har blitt ekskludert på grunn av de feminine konnotasjonene ved sjangeren. Hun påpeker at brev skrevet av menn likevel ofte har blitt ansett for å være filosofi. Dette kan imidlertid ikke fungere som en tilfredsstillende forklaring på den *fortsatte* ekskluderingen av kvinners filosofi skrevet i brevform. Om brevene i utgangspunktet tok for seg temaer som «stemte» overens med forventningene til hva sjangeren i seg selv representerte, ville et eventuelt filosofisk innhold falle utenfor vurdering. Dette er del av det Dehli beskriver som en selvforsterkende prosess, da et ukritisk forhold til klassifisering av innhold sett i lys av form igjen fører til at én sjanger vil akkumulere mer autoritet.

I siste del av oppgaven undersøker Dehli hvorvidt kanon har legitimitet utelukkende fra et «faglig» perspektiv, eller om det er kjønnsdiskriminerende mekanismer som bidrar til, på den ene siden at verdige bidrag av kvinner holdes utenfor, og på den andre siden at kanon bekrefter seg selv gjennom nevnte selvforsterkningsprosess.

Dehli benytter seg av Lars Fr. H. Svendsen i undersøkelsen av hva som kan være et tilstrekkelig godt kriterium for hva vi kan kalle «filosofi». Dickies institusjonelle kunstdefinisjon forkastes av Svendsen, men Dehli argumenterer for at siden personer i fagfilosofiske miljøer står sterkere til å definere filosofi, vil det nødvendigvis være etter disses skjønn at grensene dras for hva vi kaller filosofi. Foruten at læreboken kan synes å ha den samme klassifiserende egenskapen som den akademiske artikkelen har, i henhold til hva som kan regnes for å være objektivt materiale, foreligger det også en subjektiv utvelgelsesprosess som igjen er med på å forsterke det Dehli med Warren foreslår å kalle «den europeiske mannlige kanon», om det er slik at en

mangfoldig, ikke-diskriminerende kanon skal skrives, og tas i bruk. Dehli kunne godt ha gått i en tettere dialog med Svendsen, for selv om hun argumenterer godt for effekten av selvforsterkende prosesser, virker forkastelsen av Svendsens argument noe lettvindt.

Til slutt skisserer Dehli det problematiske ved en aktiv inkluderingsprosess av kvinner i den filosofiske kanon. Her gjør Dehli rett i ikke å trekke bråkjekke konklusjoner, og åpner heller opp for videre refleksjon rundt det som i teksten ugjenkallelig har blitt etablert som et viktig problem: kvinners fravær. På den ene side kan en sjanger faktisk gjøre filosofiske poenger utilgjengelige for en filosof som har gjennomgått akademisk opplæring; på den andre siden tydeliggjør dette kanskje bare i enda større grad

at filosofiens segmentering i artikkelformen, basert på grunnleggende mannlige prinsipper, er problematisk hvis filosofien skal ha rett til å påberope seg den universalitet og objektivitet den tradisjonelt har hevdet å besitte.

LITTERATUR

Dehli, H. E. 2010, *Hvor ble det av kvinnene?*, Unipub, Oslo.
<http://urn.nb.no/URN:NBN:no-25751>